

Riigikogu sotsiaalkomisjoni istungi protokoll nr 108

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 18. märts 2025

Algus 14.00, lõpp 15.36

Juhataja: Madis Timpson (esimees)

Protokollijad: Riin Lindpere (konsultant), Kristi Tori (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Kalle Grünthal, Karmen Joller, Kert Kingo, Helmen Kütt, Irja Lutsar, Eero Merilind, Riina Solman, Aleksandr Tšaplõgin

Komisjoni ametnikud: Heidi Barot (nõunik-sekretariaadijuhataja), Helgi Kundla (nõunik), Kristi Reindla (nõunik)

Puudus: Hele Everaus

Kutsutud: Eesti Õlletootjate Liidu tegevjuht Peeter Võrk, A. Le Coq AS juhatuse liige Jaanus Vihand, Saku Õlletehase AS juhatuse liige Jaan Härms, Milttoni valitsussuhete vanemkonsultant Riho Nagel, Sotsiaalministeeriumi rahvatervishoiu osakonna tervisekäitumise poliitika juht Brigitta Õunmaa ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettevõtluskeskkonna ja tööstuse osakonna juhataja Marie Allikmaa, Riigikogu rahanduskomisjoni liikmed Riina Sikkut ja Mart Võrklaev ning rahanduskomisjoni nõunik-sekretariaadijuhataja Tiina Licht (1. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Kohtumine Eesti Õlletootjate Liidu esindajatega ajendatuna alkoholikahjude vähendamise arengusuundadest 2025-2030
2. Kollektiivse pöördumise „Kaitseme lapse õigust mõlemale vanemale“ arutelu
3. Info ja muud küsimused

1. Kohtumine Eesti Õlletootjate Liidu esindajatega ajendatuna alkoholikahjude vähendamise arengusuundadest 2025-2030

Madis Timpson märkis, et päevakorrapunkti juures osalevad ka rahanduskomisjoni liikmed Mart Võrklaev ja Riina Sikkut ning rahanduskomisjoni nõunik-sekretariaadijuhataja Tiina Licht. Timpson sõnas, et Eesti Õlletootjate Liit (Õlletootjate Liit) pöördus jaanuaris komisjoni poole palvega arutada valmimisel oleva dokumendi „Alkoholitarvitamise vähendamise arengusuunad 2025-2035“ mõju ettevõtlusele. Timpson andis küsimuseks sõna Kert Kingole.

Kert Kingo soovis teada, miks ei ole istungile kutsutud teisi alkoholitootjaid nagu näiteks AS Liviko või AS Moe Piiritustehas.

Madis Timpson vastas, et komisjoni poole pöördus kohtumise sooviga Õlletootjate Liit. Piiritusetootjad ei ole komisjoni poole pöördunud. Seetõttu ei ole neid ka istungile kutsutud.

Timpson andis sõna Sotsiaalministeeriumi (SOM) esindajale.

Brigitta Õunmaa tegi slaidide (lisa 1) abil ülevaate alkoholitarvitamise vähendamise arengusuundade dokumendist. Ta märkis, et täna ei ole tegu veel lõpliku dokumendiga. Alkoholitarvitamise vähendamise arengusuundade dokument on jätkustrateegia alkoholipoliitika rohelisele raamatule. Arvestades alkoholi tarvitamise tõusu, oli vajadus koostada uus strateegiadokument. Õunmaa märkis, et Eesti alkoholipoliitika oli edukas aastatel 2013-2018, mil rohelist raamatut ellu viidi. Alates 2019. aastast, mil langetati alkoholiaktsiise ning algas COVID-19 pandeemia, hakkas alkoholi tarvitamine tõusma. Lisaks tõusis otseselt alkoholist põhjustatud haigustest tingitud surmade arv. Õunmaa märkis, et OECD vähiprofiili järgi oleks Eestis võimalik alkoholi kogutarvitamist 20% vähendades aastatel 2023-2050 ennetada üle 2000 vähijuhtumi. 2022. aastal olid alkoholi tarvitamisega seotud otsesed kulud Tervisekassa raviarvete alusel ca 50,5 miljonit eurot. Sellele lisanduvad ravimite hüvitised ning esmatasandi tervisekulud.

Õunmaa tõi välja arengusuundade dokumendi kolm põhimõtet: alkoholi taskukohasuse vähendamine, alkoholireklaami tugev piiramine või keelamine ning füüsilise kättesaadavuse vähendamine. Õunmaa märkis, et alkoholipoliitika eesmärk on vähendada ühiskonnas alkoholi tarvitamist ning seeläbi alkoholitarbimisest tulenevat sotsiaalset, majanduslikku ja tervisekahju. Ta tegi ülevaate arengusuundade dokumendi strateegilistest eesmärkidest (lisa 1 lk 10-17). Alkoholi aktsiisimäärasid kehtestades tuleb arvestada alkoholi tarbimise vähendamise eesmärgiga viisil, et alkohol ei muutuks võrreldes sissetulekutega taskukohasemaks, vaid pikemas perspektiivis kallineks. Selleks, et ennetada alkoholi suhtelist odavnemist ning tagada, et alkohol muutub järjepidevalt vähem kättesaadavaks, tuleks siduda aktsiisimäärad inflatsiooni määraga. Lisaks tuleb suunata osa alkoholiaktsiisist sõltuvusravi ja ennetuse rahastamiseks. Õunmaa märkis, et inimest ümbritsev keskkond peaks suunama alkoholi tarbimist vähendama. Alkoholi füüsilise kättesaadavuse vähendamine avaldab mõju õigusrikkumiste, vägivallakuritegude, hospitaliseerimise ja suremuse vähenemisele. Õunmaa tõdes, et Eestis puudub riiklik statistika alkoholi müügikohtade kohta. Teada on see, et 90% inimestest saab alkoholi kätte 10 minutiga. Eesmärk on vähendada alkoholi müügikohti, sh piirata müüki tanklates ja üldkasutatavate supluskohtade territooriumil. Müügikohtade arvu ja tihedust tuleb vähendada läbi tasulise ja tähtajalise müügilubade süsteemi. Lisaks rääkis Õunmaa, et WHO soovib Eestil lühendada alkoholi jaemüügi kellaaegu. Näiteks on Leedus täna oluliselt lühemad alkoholi jaemüügi kellaajad kui Eestis. Lätis jõustuvad lühemad alkoholi müügikellaajad augustis. Alkoholireklaami kohta sõnas Õunmaa, et reklaam normaliseerib alkoholi tarvitamist ühiskonnas. Vajalik on täpsustada seadust nii, et alkoholireklaami piirangud kohalduksid ka alkoholi sponsorteatele, mis mõjub kui reklaam, aga tegelikult reklaamiseadus seda ei reguleeri.

Õunmaa märkis järelevalve kohta, et jaemüügis ei järgita täna piisavalt alkoholi müügi piiranguid. Testitud on näidanud, et toidupoodidest kulleriga alkoholi koju tellides ning poodides iseteeninduskassades küsitakse 18-19 aastastelt dokumenti kõigest 10-13 protsendil juhtudest. Seega tuleb enne uute piirangute kehtestamist olemasolevaid piiranguid jõustada.

Arengusuundade dokumendis on lisaks eesmärgina välja toodud, et alkoholi kuritarvitamise märkamine ja sekkumine toimub elukaare üleselt võimalikult varajases etapis. Juhul kui inimene vajab ravi, peaks see olema kättesaadav ja vastama abivajajate vajadustele. Lisaks on eesmärgina välja toodud, et inimest ümbritsev keskkond on turvaline ning alkoholi tarvitamisega seotud õigusrikkumised vähenevad. Ta märkis, et kümnest tapmisest üheksa pannakse toime alkoholijoobes. Lisaks on eesmärgina välja toodud see, et inimesed teaksid alkoholi tarbimisega kaasnevaid terviseriske ja teisi kahjusid. Õunmaa toonitas, et oluline on tõsta elanikkonna teadlikkust sellest, et ka alkoholi vähene tarbimine põhjustab vähki.

Madis Timpson andis sõna Õlletootjate Liidu esindajale.

Peeter Võrk tegi slaidide (lisa 2) abil ülevaate Õlletootjate Liidu seisukohtadest. Ta märkis, et liidul ei ole midagi selle vastu, et võidelda alkoholi liigtarbimise vastu, kuid neil on

tähelepanekuid meetodite kohta. Ta soovis teada, milline on olnud seni rakendatud meetmete mõju ning milline on planeeritavate meetmete mõju majandusele, ettevõtetele ja riigieelarvele. Ta märkis, et arengusuundade dokumendis pakutakse eelkõige keelde ja piiranguid. Peamise alkoholi liigtarvitamise põhjusena tuuakse välja alkoholi kergesti kättesaadavust ning soodsat hinda. Võrk märkis, et ta ei tea kedagi, kes sellistel põhjustel alkoholi tarvitaks. Tervise Arengu Instituut (TAI) on alkoholi tarvitamist uurinud. Alkoholi tarbitakse lõdvestumiseks, lõõgastumiseks ning stressi maandamiseks. Arengusuundade dokumendis tuleks välja tuua alkoholi liigtarvitamise päris põhjused. Siis on võimalik alkoholi liigtarvitamise vastu võidelda. Võrk arvas, et mõistliku alkoholipoliitika tegemiseks peaks kõigepealt olema teatud konsensus, et pakutud meetmed midagi mõjutavad. Ta nentis, et dokumendis esitatud piirangute tõhusus ei ole veenvalt ära tõestatud.

Võrgu hinnangul ei ole Eestis alkoholi tarbimine suures pildis muutunud. Samuti ei ole see muutunud riikides, kus on ranged piirangud kehtestatud. Seda kinnitab statistika. Võrk märkis, et mitmed riigid liberaliseerivad oma alkoholipoliitikat. Näiteks Soome langetas õlleaktsiisi.

Võrk sõnas, et arengusuundade dokumendis välja toodud meetmed mõjutavad ettevõtlust ja piiravad konkurentsi. Lisaks on väga oluline aktsiiside küsimus. Ta nentis, et Eesti õlleaktsiis on täna Euroopas suuruselt neljas. Eestis on õlleaktsiis 40% kõrgem kui Lätis ning lausa seitse korda kõrgem kui Saksamaal. Võrgu hinnangul ei saa kuidagi väita, et Eestis oleks alkohol odav. Aktsiisipoliitika avaldab mõju turismile. Riigil on plaanis järgmiste aastatega aktsiise veel 30% võrra tõsta. Võrk tõi välja, et 2023. aasta andmetel on õlle tarbimine langenud ning tõusnud on kange alkoholi tarbimine. Seda saab põhjendada alkoholiaktsiiside omavahelise suhtega. Võrk sõnas, et alkoholi aktsiisimäärade automaatne sidumine inflatsioonimääraga ei ole levinud praktika ning tekitaks ainult segadust ja ebakindlust.

Võrk märkis, et Õlletootjate Liit teeb ettepaneku ära kaotada alkoholiregister. Alkoholi-register on lisabürokraatia ja halduskulu nii ettevõtjatele kui ka riigile.

Võrk avaldas muuhulgas nõrdimust, et Õlletootjate Liitu ei ole alkoholi arengusuundade dokumendi koostamisel kaasatud nii nagu seda tehti rohelise raamatu koostamisel.

Madis Timpson andis sõna Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKM) esindajale.

Marie Allikmaa tõdes, et alkoholi liigtarbimisel on negatiivne mõju nii ühiskonnale kui ka majandusele. Alkoholitarbimise reguleerimist tuleb teha teadmispõhiselt ning meetmed peavad olema proportsionaalsed. Allikmaa nõustus SOM-i esindajaga, et enne kui kehtestada uusi piiranguid, peaks jõustama olemasolevaid piiranguid. Allikmaa märkis, et alkoholi arengusuundade dokumendis on ühe strateegiadokumendi kohta mindud kohati liiga konkreetseks. Ta tegi ülevaate MKM-i tagasisidest arengusuundade dokumendile. Ta selgitas, et tanklates ja supelrandades alkoholimüügi keelamisel on oluline teada ja aduda seda, et täna kehtiv alkoholiseadus võimaldab piiranguid seada kohalikele omavalitsustele (KOV). Seda lihtsalt ei rakendata. Tegelikult on mõistlik seda probleemi lahendada KOV-i tasandil. Alkoholi kaugmüügi keelamise kohta märkis Allikmaa, et küsimus on järelevalves. MKM-i hinnangul ei ole ühe majandustegevuse nii ulatuslik piiramine proportsionaalne. E-poed ja müügiplatvormid on selline ärimudel, mis on tulnud selleks, et jääda. Müügilubade sisseviimise kohta märkis Allikmaa, et jaekauplused peavad majandustegevusteate esitama ja selle alusel millegipärast ei rakenda riik piisavalt võimalust ulatuslike rikkumiste korral nende kehtivust peatada. Allikmaa märkis, et alkoholi aktsiisimäärade automaatne sidumine inflatsioonimääraga muudaks asja mõtet.

Madis Timpson andis komisjoni liikmetele sõna küsimusteks.

Kalle Grünthal kommenteeris SOM-i esitatut, et alkoholi tarbimise vähendamisel 20 protsendi võrra õnnestuks vältida ca 2000 vähijuhtumit. Ta tõi välja, et Euroopa Liidus on pärast COVID-19 vaktsiinide tegemist plahvatuslikud tõusnud haigestumine vähki. Samaaegselt hakati meedias kommunikeerima sõnumeid, et alkohol sisaldab palju

kantserogeenseid aineid ning need tekitavad vähki. Grünthal palus SOM-i esindajal nimetada õlles sisalduvaid kantserogeenseid aineid.

Brigitta Õunmaa vastas, et fakt, et alkohol on kantserogeenne aine, on kinnitatud juba 1980ndatel.

Kalle Grünthal kordas veelkord oma küsimust. Ta soovis teada, millised on õlles sisalduvad kantserogeensed ained.

Brigitta Õunmaa oli veendunud, et õlletöötajatel on väga head tootetehnoloogid, kes enda õlle koostisosi väga hästi teavad. Ta ei osanud täpseid õlles sisalduvaid kantserogeenseid aineid välja tuua.

Kert Kingo sõnas, et SOM-i esindajat kuulates meenus talle Nõukogude Liidu aeg - ainult keelud, käsud ja piirangud. Ta arvas, et alkoholi tarbimise statistikas ei ole arvestatud Eestist alkoholi ostvate soomlastega. Kingo arutles, miks on alkoholitarvitamine tõusnud. Pidevad maksutõusud tekitavad inimestel majanduslikke raskusi ning seetõttu tarvitatakse üha rohkem alkoholi. Valitsuse liikmed peavad siinkohal peeglist vaatama. Ta sõnas, et alkoholi kallinemine ei pane inimesi vähem alkoholi tarbima. Eestis aktsiisimäärasid tõstes lähevad inimesed Lätti alkoholi ostma. Alkoholi kättesaadavuse piiramisel hakkavad levima alternatiivid nagu salaviin ja koduvein. Kingo rääkis, et inimeste tervisele kujutavad alkoholist suuremat ohtu narkootikumid. Millal valmib SOM-is dokument narkootikumide kasutamist piiravate meetmete kohta?

Brigitta Õunmaa vastas, et Siseministeerium koostas 2020. aastal valge raamatu „Eesti narkopoliitika aastani 2030“. Selle valmimisse panustas ka SOM.

Karmen Joller sõnas, et Õlletootjate Liidu ettekandes kõlas palju emotsionaalseid argumente. Näiteks et alkoholi ei jooda sellepärast, et see on odav ja kergesti kättesaadav. Ta arvas, et noored ning majanduslikes raskustes olevad inimesed võivad alkoholi selle odavuse ja kergesti kättesaadavuse pärast rohkem tarbida. Seda kinnitavad ka uuringud. TAI ja SOM on sellest palju rääkinud. Lisaks tõi Õlletootjate Liit ettekandes välja, et tegeleda tuleb alkoholi tarbimise päris põhjustega. Eestis on tõepoolest alkoholi tarbimine üks lõõgastusvahend, kuid seda kultuuri tuleb muuta. Inimestele tuleb õpetada stressi maandamist ilma alkoholita. Joller kinnitas arstina, et inimest, kellel on stress ning kes tarvitab samaaegselt alkoholi, on väga keeruline aidata. Alkohol nullib antidepressantide toime. Joller küsis Soome alkoholiaktsiiside kohta. 2024. aastal langetas Soome lahja alkoholi aktsiisi ning tõstis kange alkoholi aktsiisi. Kas ministeeriumite esindajatele on teada, miks Soome niimoodi toimis? Kas Eestis on lahja ja kange alkoholi aktsiisimäärad Soome määradega samas proportsioonis? Lisaks märkis Joller seda, et kui Soomes lubati 2018. aastal 4,8 protsendilise alkoholi kanguse asemel müügile 5,5 protsendine alkohol, siis oli selle tulemuseks väga suur haigestumine. Joller sõnas vastuseks Grünthalile, et on olemas molekul C_2H_5OH , etüülalkohol, mis põhjustab maksatsirroosi ning on enamuse maksavähkide põhjustaja.

Brigitta Õunmaa vastas, et 2019. aastal langetati erinevate alkoholigruppide aktsiise nõnda, et alkoholigruppide aktsiisimäärade vahed oleksid ühtlasemad. Ta selgitas, et täna on loogika selline, et pool klaasi õlut ja pitsi viina mõjuvad inimese tervisele sama kahjulikult ning aktsiise peaks vastavalt sellele määrama.

Mart Võrklaeva hinnangul on Eestis lahja ja kange alkoholi aktsiisi proportsioon paigast ära. Võrklaeva arvates tuleks aktsiise üle vaadates lähtuda sellest, et aktsiisitõus käiks kaasas üldise elukallidusega, aga see ei peaks olema otseselt inflatsiooniga seotud. Lisaks peaks lahja ja kange alkoholi vahel olema suurem diferentseerimine.

Jaan Härms tõdes samuti, et Eestis on lahja ja kange alkoholi aktsiisimäärad paigast ära. Ta sõnas, et Eesti paistab Euroopas silma kange alkoholi madala aktsiisimääraga. Härms märkis, et 2017. aastal oli veel lahja ja kange alkoholi aktsiiside proportsionaalsus mingil määral olemas, aga siis tõsteti 13 kuu jooksul õlleaktsiisi 110% võrra ning kange alkoholi aktsiisi kõigest 10-15% võrra. Kui aktsiise 2019. aastal langetati, siis langetati võrdselt lahja ja kange alkoholi aktsiise 25% võrra.

Jaanus Vihand märkis, et kuna Õlletootjate Liitu süüdistati emotsionaalsuses ning faktidega manipuleerimises, siis soovib ta seda kommenteerida. See, et Soomes õlleaktsiisi langetati ei ole emotsionaalne väide, vaid see on fakt. Vihandi märkis, et tema teada otsustas Soome õlle kui valdavalt kodumaise toodangu aktsiisi langetada selleks, et see oleks soodsamas positsioonis valdavalt imporditava kange alkoholi ja veinidega. Ehk tegu oli majanduspoliitilise otsusega.

Vihandi sõnas, et Õlletootjate Liidu huvi on emotsioonid kõrvale jätta ning õhinapõhine uute alkoholitarvitamise piirangute otsimine ära lõpetada. Ta selgitas, et õlletootjad ei ole SOM-iga ega arstidega vastasleeris. Ka õlletootjate huvi on see, et tarbijatel oleks võimalikult pikk ja terve elu. Vihandi märkis, et ta nõustub sellega, et enne uute piirangute kehtestamist tuleb esmalt olemasolevaid piiranguid jõustada ning analüüsida nende mõju. Näiteks kauplustesse alkoholi vaheseinade püstitamine läks jaekaubandusele maksma kümneid miljoneid eurosid, kuid meetme mõju on tänaseni teadmata.

Vihandi rääkis, et täna käsitletakse kõiki alkoholi tarbijaid ühtse amorfse massina. Tegelikult jagunevad alkoholi tarbijad gruppidesse. Õlletootjaid huvitaks väga analüüs milliste gruppide alkoholi tarvitamist mingid piirangud mõjutavad. Lisaks tõi Vihandi välja selle, et teda häirivad väga viited mingisugustele uuringutele, mida tegelikult pole olemas või viited uuringutele, mis on tegelikult tänaseks juba tühistatud.

Vihandi märkis kokkuvõtvalt, et õlletootjate huvi on see, et Eesti inimesed oleksid terved ning nad ei tarbiks alkoholi liigselt. Õlletootjad on vastu põhjendamatutele piirangutele, millel ei ole mõju ning kus piirangud on lihtsalt piirangute pärast tehtud ning tekitavad bürokraatiat juurde.

Eero Merilind nentis, et piirangud on kehtestatud kindlal eesmärgil. Tubakatooted viidi toidupoodide kassade juurest mõni aeg tagasi ära ja see tegelikult toimib. Alkohoolsete jookide kättesaadavust saab samuti erinevate piirangutega (vanuselised, ajalised, müügikohad) mõjutada. Ta soovis teada, et kui alkohol 10 minutise teekonna kaugusel, siis kuidas veebipoe kaudu müümine müüki piirab. Kuidas veebi teel kontrollitakse ostja vanust?

Marie Allikmaa vastas, et seda peab lahendama läbi järelevalve. Nii kuller kui ka kassapidaja peavad kontrollima, et ostja oleks täisealine. MKM ei leia, et ühte ärimudelit peaks kohtlema rangemalt kui teist.

Mart Võrklaev ei teadnud, et olukord alkoholiostjate vanuse kontrolliga sedavõrd halb on. Järelevalvega tuleks tõsisemalt tegeleda. Ta küsis ennetuse kohta, kas alkoholiaktsiisist rahastatakse ka ennetuspoliitikat. Kultuuri toetatakse aktsiisist, aga raha nõ betooni valamisel ei pruugi inimesed teadvustada, et alkohol ei ole sobiv vahend murede lahendamiseks. Alkohoolik ei pruugi ka enam teatris käia. Rahastamist peaks üle vaatama ja inimeste teadlikkust tõstma. Õlletootjad soovivad müüa ja riik maksude kaudu raha teenida, aga oluline oleks mõelda, kuidas inimeste mõtteviisi muuta selliselt, et nad vähem alkoholi tarbiksid.

Brigitta Õunamaa sõnul ei lähe täna alkoholiaktsiisist midagi ravisse ega ennetusse. Kultuuri toetamisse läheb raha alkoholi- ja tubakaaktsiisist kui ka hasartmängumaksust. Juba 2014. aastal tehti ettepanek, et tõstma peab ravi mahtu ja parandama ennetust. Kui lastele õpetada juba koolis, kuidas emotsioonidega paremini toime tulla, siis täiskasvanuna teevad nad paremaid valikuid ja oskavad stressiga paremini toime tulla. Paraku ei ole kõikides koolides

see metoodika kasutusel, kuna vaja on lisaraha. SOM-i hinnangul oleks loogiline osa aktsiisist suunata ennetamisse ja kahjude vähendamisse. Müügipiirangute järgimist ja järelevalvet peab korraldama MKM.

Mart Võrklaev märkis, et 2026. aastat aktsiisitõus on liiga kiire. Pigem on mõistlik pikaajaline, etteaimatav ja rahulikum tõus. Täna suunatakse raha betooni valamisse ehk hoonete ehitusse. Samal ajal 5-10 miljonit eurot võiks oluliselt aidata kaasa ennetusele. See raha on täna olemas ja ära tuleks näidata katteallikas. Vaja on raha ümberjaotust. Ka alkoholitootjad oleksid rahul kui nad teaksid, et aktsiisi tõusuga aidatakse kaasa ennetustegevusele.

Kert Kingo märkis, et väljendit teaduspõhine kasutatakse nüüd igas olukorras ja vastavalt vajadusele. Ta meenutas, et terviseminister rääkis hiljuti sotsiaalkomisjonis, et inimene peab ise võtma vastutuse oma tervise eest. Näiteks Itaalias ja Prantsusmaal tarbitakse veini isikliku vastutuse alusel, riik ei ütle, kui palju tarbida tohib. Alkohoolikuid ja sotsiaalseid alkoholi tarbijaid ei saa võrdsustada. Tegelema peaks alkohoolikutega, mitte kõigi jaoks piiranguid seadma. Kui tervise hoidmise eest peab inimene ise vastutama, sest arstiabi ei ole kättesaadav, siis ka ülejäänud eluliste valikute eest peaks inimene ise vastutama.

Brigitta Õismaa vastas, et inimene vastutab ise oma ohutuse ja turvalisuse eest. SOM-i eesmärk ei ole inimest piirata. Kui alkoholi müügi aega vähendatakse või alkoholi hind on kõrgem, siis inimesele jääb alles õigus osta alkoholi, lihtsalt natukene kaugemalt ja kallimalt.

Kalle Grünthal meenutas, et ka COVID-i ajal räägiti teaduspõhisusest ja alternatiivseid valikuid eitati. Praeguseks on olukord muutunud, algatatud on ka kohtuasju seoses vaktsiinidega jne. Õlletootjate Liidu tõstatatud küsimus poodides püstitatud vaheseinte kohta on õigustatud. Keegi pole uurinud, kas need ka mingit mõju omavad. Kas seda tõendab ka statistika? Ka kantserogeensete ainete kohta ei oska ministeeriumi esindaja midagi täpsemalt öelda. Grünthal nõustus, et ennetustegevus on vajalik, aga tänases majandusolukorras on paratamatu, et alkoholism suureneb. Alkoholi liigtarbimise põhjuseks on inimeste suutmatuse eluga toime tulla ja alkoholist otsitakse lahendust. Selleks, et Eesti majandust elavdada, on vaja kardinaalselt muuta majanduspoliitikat, vähendada makse, vähendada aktsiise, mitte süvendada probleeme.

Riina Sikkuti sõnul COVID-i ajal plaaniline ravi lõpetati ja pärast piirangute tühistamist kasvas vähijuhtude diagnoosimine üle Euroopa. See ei ole seotud alkoholiga, vaid plaanilise ravi katkestusega. Eesti Konjunkturiinstituut on aastakümneid kogunud alkoholi tarbimise andmeid, sealhulgas on arvestatud ka Soome viidud alkoholi ja Lätist toodud alkoholi koguseid. Sikkuti märkis, et alkoholi tarbimine Eesti ühiskonnas on kõrge. Ei ole ühte sellist kindlat rühma, keda saaks eristada ja kellele piirangud kehtestada. Alkoholi tarbimine on erinevates ühiskonnagruppides liiga suur ja seetõttu ei tehta piiranguid vaid ühele sihtrühmale. Piirangud ei ole inimestele. Risk on kõigi jaoks olemas. Kõik me tahame elada terve ja pika elu ning eriti tahame, et meie lastel oleks terve ja pikk elu. Sikkuti mainis, et SOM-i ettepanekud on mõistlikud ja teaduspõhised, aga need ei ole kohustuslikud. On võimalik valida, mida nendest rakendada. Sikkuti hinnangul on mõttetu väita, et soovitusel ei lähtu faktidest või neis ei ole aluseks võetud tegelikke uurimistöid. Küsimus on, mida selle info põhjal ette võetakse. Alternatiive on mitmeid. Võib kehtestada väga ranged või leebemad piirangud. Võib investeerida ennetusmeetmetesse. Kui lubada liberaalset alkoholi tarbimist, siis tuleks ka kaasnevad kulud kompenseerida. Kui vaba alkoholi tarbimine on tähtsam kui tervisekahjud, siis tuleks rohkem makse koguda ja alkoholist tulev kahju kinni maksta. On

mitmeid asju, mis võiks kokku leppides ära teha, nende hulgas peaks olema kindlasti vahendid alkoholi tarbimisega seotud kulude vähendamiseks. Arutelu on polariseeriv ja emotsionaalne, aga igal aastal sureb sadu inimesi alkoholi tarbimise tagajärjel. Oluline on sekkuda.

Jaan Härms kommenteeris, et arengusuundade tüüpi dokumente tuleb kriitilise pilguga hinnata. Esimene plokk rääkis alkoholi taskukohasuse vähendamisest ja vajadusest aktsiise tõsta. Eesti alkoholiaktsiisid on praktiliselt kõikide Euroopa riikidega võrreldes kõrged. See viib kõrgete hindadeni. Kui võrrelda ölle hinda inimeste sissetulekuga, siis on see Euroopas kõige kõrgem. Samuti on meil tarbimine kõrge. Väga paljudes Euroopa riikides on madalam tarbimine ja ka madalamad aktsiisid. Kui teaduspõhiselt läheneda, siis võiks öelda, et madalama tarbimise jaoks peaks aktsiisimäärasid vähendama, mitte tõstma.

Jaanus Vihand märkis, et arengusuundade dokumendis on kohati viidatud olematutele asjadele. Faktid on ülitähtsad ja tõestele faktidele ettevõtjad vastu ei vaidle. Eesti Konjunkturiinstituudi ja TAI tabelid aktsiisitulude osakaalu kohta riigi 2021. aasta kogutuludest näitavad, et see oli Eestis 1,7%, Soomes 1,1%, Norras 0,7%, Rootsis 0,6%. Ölle tarbimine Põhjamaades on sõltumata piirangutest ja hinnast sisult samal tasemel kui Eestis. Erinevus on kange alkoholi tarbimises ja Põhjamaades on see väiksem, kuna kättesaadavus on raskem. Viidatakse ka Leedu piirangutele ja väidetakse, et see on viinud tarbimist allapoole, aga statistika seda ei kinnita. Ta lisas, et tervisekäitumise puhul oleks oluline vaadata kogupilti ehk lisaks alkoholile ja narkootikumidele vaadata ka salaalkoholi tarbimist.

Irja Lutsari sõnul komisjoni laua taga keegi ei vaidle, et alkoholism on probleem. Kui riik on väga rikas ja kahjudega saab lõputult tegeleda, siis võivad ka alkohol ja narkootikumid vabalt tarbitavad olla. Kuna Eesti sedavõrd rikas riik ei ole, siis peavad olema alkoholismi pidurdamise meetmed. Lutsar näeb suurt probleemi noorte alkoholi tarvitamises. Oluline on tegeleda sellega, et noortele ei oleks alkohol lihtsasti kättesaadav. Lutsar küsis, et miks tootjad peavad vajalikuks kõikvõimalike alkoholivabade õllede, veinide jms tootmist. Selle asemel võib ju ka limonaadi juua.

Jaanus Vihand mainis, et tööd on tehtud selle nimel ja läbi viidud kampaaniaid, et alkoholi tarbides ei sõidetaks autoga ega mindaks ujuma. Selleks soovitatakse tarbida ka alkoholivabasid tooteid. Mõned aastad tagasi kasvas alkoholivabade jookide müük väga kiiresti. Toode arv on nüüd veel kasvanud, aga müük enam ei ole kasvanud. Alkoholivaba õlut juuakse, sest soovitakse alkoholi karastavat maitset, aga ei soovita tarbida alkoholi. Tootjate huvi ei ole see, et tarbitaks võimalikult palju alkoholi, vaid see, et tarbitud tooted oleksid kodumaiselt toodetud.

Irja Lutsar nõustus, et nõ võrdustatult koheldakse väga kanget alkoholi ehk viina ja väga lahjat alkoholi ehk õlut. Neile peaks kehtima erinevad nõuded ja aktsiis. Viin on Eestis liiga odav.

Kert Kingo tõdes, et noortel pole alkoholi ostmiseks raha ja nad tarbivad narkootikume. Ta mainis, et tema jaoks on solvav kui piirangute seadmisel võrdsustatakse teda alkohoolikuga ning räägitakse, et temasukused hakkavad tulevikus koormama tervishoiusüsteemi.

Riina Sikkuti sõnul on levinud valearusaam, et alkohol on kahjulik ainult joodikutele või et alkohol on kahjulik ainult väga suurtes kogustes. Igasugune alkoholi tarbimine on seotud terviseriskidega ja suurendab vähki haigestumise riski. Kedagi ei diskrimineerita ega

sildistata, riskide maandamine on kasulik kõigi jaoks.

Kalle Grünthal kinnitas, et alkoholi liigtarvitamine on probleem ja seda tuleb vältida. Alkoholi liigtarbimise põhjus on selles, et meie elu on nii halvaks läinud, et inimesed ei saa oma muredega hakkama. Enesetappude arv suureneb kogu aeg. Grünthal nõustus väitega, et madalam aktsiis tagab väiksema tarbimise.

Helmen Kütt sotsiaalvaldkonna eksperdina näeb millised tagajärjed on alkoholi liigtarbimisel sotsiaalvaldkonnas. Alkoholisõltuvusest vabanemine on äärmiselt keeruline ka nende jaoks, kes seda teha sooviksid. Ravi ootejärjekorrad on väga pikad. Küti sõnul on mõistetav, et ministriumite esindajate ja õlletootjate seisukohad ning huvid on erinevad. Ettevõtjad ei jaga kellegi teise raha ja vaatavad väga täpselt, mida teenitakse ja kulutatakse. Riigi poolt mängitakse tihti kergekäelisemalt riigi või omavalitsuse rahaga. Olukord muutub, kui lisandub isiklik vastutus. Kannatavad need inimesed, kes vajavad ravi. Põhjused alkoholi liigtarbimiseks võivad olla väga isiklikud, nagu mainis ka Grünthal. Seetõttu on arutelud lahenduste leidmiseks väga olulised ja teha tuleb mingid valikud. Soome alkoholipoliitikat Eesti omaga päriselt võrrelda ei saa. Sissetulekud on erinevad ja Soomes on ka alkoholilitsents ning alkoholimonopol. Eestis seda ei ole. Teiste riikide kogemustest võib eeskujuks võtta parimad lahendused. Kütt usub, et ka toodete nähtavusel poodides ja reklaamil on tarbimisele mõju.

Jaanus Vihand vastas, et täna on reklaami puhul oluline sihtturundus ehk sihtrühma tundmine, segmenteerimine. Ettevõtjad teavad, et inimesed ei käitu ühtemoodi, neil ei ole üks maitse ega samad huvid. Vihandi soovitus on vaadata meetmeid sihtrühmade lõikes. Teha kindlaks abivajajad ja kuidas neid aidata. Ettevõtjad toetavad seda, kui analüüsitakse teiste riikide kogemusi ja valitakse sealt tegelikult toimivad lahendused. Ka ettevõtjate huvi on see, et inimesed elaksid terve ja pika elu. Nad on valmis kaasa aitama selle eesmärgi saavutamisele. A. Le Coq panustab igal aastal sadu tuhandeid eurosid tervise edendamisse ja sellesse, et inimesed käituksid tervislikumalt. Ettevõtted saavad teha riigiga koostööd, omavahel ei pea vastanduma. Eesmärk on kõigil üks.

Madis Timpson tänas päevakorrapunktis osalenud külalisi. Ta rõhutas, et arengusuundade dokument ei ole lõplik, see on alus tulevikus seadusandluse väljatöötamisel parimate valikute tegemiseks.

2. Kollektiivse pöördumise „Kaitseme lapse õigust mõlemale vanemale” arutelu

Madis Timpson mainis, et sotsiaalkomisjon arutas pöördumist 25. veebruaril 2025 toimunud komisjoni istungil. Komisjoni liikmed arutasid veel kord pöördumist ja leidsid, et arutelude keskmes peab olema alati laps ning tema huvid ja õiguste kaitse. Tõdeti, et seadusesse uute sätete lisamine olukorda ei paranda. Tuginedes RKKTS § 152¹² lõikele 4 ei nõustunud komisjon pöördumises esitatud ettepanekutega.

Otsustati:

2.1. Mitte nõustuda kollektiivses pöördumises esitatud ettepanekutega (konsensus: Kalle Grünthal, Karmen Joller, Kert Kingo, Helmen Kütt, Irja Lutsar, Madis Timpson).

3. Info ja muud küsimused

Päevakorrapunkti ei arutatud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Madis Timpson
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Riin Lindpere
protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)
Kristi Tori
protokollija